

**Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston
direktiiviksi tekijänoikeudesta digitaalisilla sisämarkkinoilla,
2016/0280(COD)**

Wikimedia Suomi ry:n lausunto

Tärkeimmät tavoitteemme ovat: 1. Maisemanvapaus (freedom of panorama) saatava pakolliseksi tekijänoikeuden rajoitukseksi. 2. ”Ei uutta suojelua digitoineille” selvennys saatava mukaan. 3. Varmistettava, että välittäjien vastuusuoja verkkojulkaisuille pysyy.

Yleistä

Wikimedia Suomi ry on suomenkielisen Wikipedian aktiivien perustama suomalainen paikallisyhdistys ([Local Chapter](#)¹), jonka tarkoitus on edistää Wikimedia Foundationin palvelujen käyttöä, sekä vapaan sisällön luontia Suomessa.

Wikimedia on maailmanlaajuinen liike, jonka tavoitteena on säilyttää ja mahdollistaa kulttuuriperinnön saavutettavuus digitoinnin ja verkkojakelun keinoilla. Vaikka uudet teknologiat tarjoavat historiallisen mahdollisuuden rajoja ylittävälle kulttuurin saavutettavuudelle, jäljelle ovat jääneet lakeihin perustuvat esteet. Ne vaikeuttavat tiedon jakamista jopa Euroopan unionin puitteissa. Ehdotettu tekijänoikeuslain uudistus vastaa valitettavasti vain vähän haasteisiin ja hyödyntää vähän mahdollisuuksia. Sillä saattaa olla päinvastaisia vaikutuksia laajemminkin vapaaehtoisten projekteihin, jos sitä sovelletaan nykyisessä muodossa. Mielestämme useat korjaukset voivat parantaa uudistuksen tehokkuutta ja tasapainoa.

1. Puuttuva artikla – maisemanvapaus (Freedom of Panorama)

Maisemanvapaus on tärkeä **ilmaisunvapauden ja koulutuksen saavutettavuuden takaaja Euroopassa**. Wikipedian artikkelit ovat vapaaehtoisten tuottamaa ja ylläpitämää vapaata tietoa, jonka opetuksellista arvoa voi parantaa julkisista paikoista otettujen kuvien avulla. Nykyinen ei-pakollinen tekijänoikeuden rajoitus ja sen osittain erilaiset toteuttamistavat jäsenvaltioissa aiheuttaa sen, että kaikkien – ammattidokumentaristeista turisteihin – on vaikea ottaa turvallisesti valokuvia tai videokuvata julkisilla paikoilla ja jakaa kuvia yleisön kanssa internetissä.

Euroopan komissio toteutti [konsultaation](#)² maisemanvapaudesta. Sen tiivistelmän mukaan, joka julkaistiin heti tekijänoikeusuudistuksen virallisen ehdotuksen jälkeen, **kuluttajat, institutionaaliset käyttäjät, palveluiden tuottajat, ammattivalokuvaajat ja arkkitehdit** olivat sitä mieltä, että pakollisella rajoituksella olisi **myönteinen vaikutus heidän toimintaansa**.

¹ https://meta.wikimedia.org/wiki/Wikimedia_chapters

²

http://ec.europa.eu/information_society/newsroom/image/document/2016-37/synopsis_report_-_panorama_exception_-_final_17049.pdf

[Kommunikeassa](#)³ (Promoting a fair and efficient European copyright-based economy in the Digital Single Market), Euroopan komissio “vahvistaa tämän rajoituksen merkityksen” ja “suosittelee voimakkaasti, että kaikki jäsenvaltiot implementoivat tämän rajoituksen.”

Huomioiden tämän rajoituksen merkityksen, jonka komissio on itse vahvistanut, Euroopan parlamentin poliittisen ilmapiirin, sekä neuvoston ja nykyisen tilanteen aiheuttamat todelliset jokapäiväiset ongelmat, **Wikimedia Suomi suosittelee voimakkaasti maisemanvapauden eli pakollisen tekijänoikeuden rajoituksen sisällyttämistä EU:n tekijänoikeusuudistukseen.** Tämä on pienin tarpeellinen askel, joka tulee ottaa, jotta voidaan taata, että tekijänoikeuden perusta on kelvollinen sekä digitaaliseen ympäristöön että jokapäiväiseen elämään. Viimeaikaiset Belgian ja Ranskan kansallisiin lakeihin tehdyt lisäykset eivät riitä korvaamaan todellista yhteensopivuutta.

2. Artikla 5 - Kulttuuriperinnön säilyttäminen (Preservation of cultural heritage)

Yli kymmenen vuoden ajan Wikimedia-liike on tarjonnut vapaaehtoisten työaikaa, lainopillista neuvontaa, teknistä tukea ja suhdetoimintaa muistiorganisaatioille auttaakseen niitä digitoimaan kuvia kulttuuriperinnöstämme ja lisäksi niiden saavutettavuutta, jotta ne täyttäisivät yhteiskunnallisia tehtäviään. Kansainvälisesti olemme toimineet yhteistyössä muun muassa UNESCO:n, Saksan Bundesarchivin, Itävallan Bundesamtin, British Libraryn, Yhdysvaltain digitaalisen kirjaston (DPLA), Hollannin Rijksmuseumin ja Puolan Kansallismuseon kanssa.

Wikimedia Suomi toimii aktiivisesti yhdessä muistiorganisaatioiden kanssa. Yhteistyötä tehdään Suomen Museoliiton, Museoalan ammattiliiton, Museoviraston ja sen yksiköiden, Kansallisgallerian museoiden ja muiden sekä taide- että kulttuurihistoriallisen museokentän toimijoiden kanssa. Arkistolaitoksen kanssa yhteistyö on hyvällä mallilla ja sitä toteutetaan muun muassa Kansallisarkiston kanssa. Kirjastoyhteistyö on aktivoitumassa.

Vuosien kuluessa on noussut esiin kysymys **kiistattomasta oikeudesta tekijänoikeudettomien (Public Domain) teosten digitointiin.** Instituutiot, kansalaisyhteiskunta ja vapaaehtoiset ovat olleet huolissaan vaatimuksista, joita on esitetty tekijänoikeudettomien teosten oikeuksien pidättämiseksi. Yli-innokkaat juristit ovat monesti vaatineet oikeuksien pidättämistä ja lisensointisopimuksia teoksille, joiden oikeudet ovat varmasti rauenneet. Tekijänoikeusilmoituksia lisätään skannattuihin kuviin kulttuurikohteista, jotka ovat satoja vuosia vanhoja. Tällainen käytäntö vie eurooppalaisilta mahdollisuuden kulttuuriperintönsä saavutettavuuteen, ja se lähestyy joissain tapauksissa tekijänoikeusrikkomusta.

Jotta kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden sallittaisiin jatkaa investoimista kulttuuriperintömme digitointiin, ja jotta voidaan taata muistiorganisaatioiden pyrkimys toimia julkisessa tehtävässään, **Wikimedia Suomi kehottaa EU-lainsäätäjiä turvaamaan tekijänoikeudettomien (Public Domain) teosten aseman EU:n**

³ http://ec.europa.eu/newsroom/dae/document.cfm?doc_id=17218

tekijänoikeusuudistuksessa. Tämä voidaan saavuttaa yksinkertaisesti selventämällä, että kun teoksen tekijänoikeus ja siihen liittyvät oikeudet ovat rauenneet, teosta tai sen osaa tarkasti vastaavia digitaalisia reproduktioita ei voi suojata tekijänoikeudella tai sen lähioikeuksilla.

3. Artikla 13 & sekä 38 - Tietoyhteiskuntapalvelujen tuottajien sisällön käyttö (Use of Content by Information Society Service Providers)

Neutraalit verkkoalustat ovat erittäin tärkeitä tiedon vapaan vaihdon kannalta, Wikipediassa ja muualla. Käyttäjät muokkaavat Wikimediaprojekteja satoja kertoja tunnissa, ja projektien perustamisesta alkaen muokkauksia on ollut miljardeja. Samaan aikaan Wikimedian projekteissa on hämmästyttävän vähän tekijänoikeuksien loukkauksia. Jos tarkastellaan verkkosivustojen isännöintiä laajasti, tilanne on myös paljon parempi kuin mitä ehdotuksessa esitetään: Nykyiset toimeenpanomekanismit tekijänoikeusrikkomuksissa, kuten myös häväistystä ja kunnianloukkausta kohtaan ovat tehokkaita, ja niitä pitäisi pikemminkin tasapainottaa ilmaisunvapauden suuntaan, kuin ottaa käyttöön verkon sisällönseulontaa (automaattista tai käsin tehtävää).

Nähdäksemme olisi erityisen epäreilua ja tasapainotonta rasittaa yhä enemmän sivustoja, joilla on jo hyvin toimivat mekanismit takaamassa sisällön lainmukaisuutta. Nykyinen ehdotus ei tarjoa varmuutta siihen, että Wikipedia tai muut vapaaehtoistyöhön perustuvat projektit, joilla on todistettavasti osoitettavissa oleva dokumentointi tekijänoikeuksien kunnioittamisesta, eivät kuuluisi sen soveltamisalaan, eikä niiden tarvitsisi ottaa käyttöön "tehokkaita sisällön tunnistamisen tekniikoita". Hyväksyisimme **selvästi lausutun vapautuksen sellaisille käyttäjien luomille sivustoille, joissa olisi vain mitättömiä määriä sisällön loukkaamista.** Suosittelemme sen sijaan **selviä ja suoria huomautukseen-ja-toimintaan (notice-and-action) perustuviin sääntöihin perustuvia käytäntöjä toimivampina ratkaisuinä.**

EU:ssa sähköisen kaupankäynnin direktiivi (E-Commerce Directive) tarjoaa oleellisen suojan välittäjän vastuulta, minkä ansiosta vapaa tietoverkko on mahdollinen ja joka mahdollistaa Wikimedian ylläpitämään Wikipediaa ja muita vapaan tiedon projekteja. Jos laki ei tarjoaisi tätä suojaa, monet sivustot, mukaanlukien Wikimedian projektit, eivät voisi tarjota käyttäjien tuottamaa sisältöä. Olemme erittäin huolestuneita ehdotetusta **johdanto-osasta 38, joka selvästi pyrkii korvaamaan sähköistä kaupankäyntiä koskevan direktiivin** avaamalla sitä. Tämä on kyseenalainen lainsäädännöllinen lähestymistapa, joka **uhkaa järkyttää internetin peruseriaatetta** ilman oikeusturvaa. **Wikimedia Suomi vaatii tämän kohdan jättämistä pois.** Tällaisen lainsäädännön oloissa Wikipedia ei olisi voinut alun perin syntyä. Jos tästä tulee laki, EU tosiasiallisesti jäljittelisi autoritaarisia hallintoja ja polkisi juuri niitä arvoja, joita sen pitäisi edistää ja joista Wikimedia-hankkeet ovat esimerkkejä.

Helsingissä 13.10.2016

Heikki Kastemaa, puheenjohtaja
Wikimedia Suomi ry